

SVEĆENIK ANDRIJA MARIJIĆ – SINOVAC POZNATOGA GLAGOLJAŠA JURJA ZUBINE

Petar RUNJE
Ogulin

UDK 929 A. Marijić
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 29. IX. 2003.

U ovome se radu autor bavi velečasnim Andrijom Marijićem, sinovcem svećenika Jurja Zubine, koji je od pokojnoga strica, popa glagoljaša, naslijedio obilno imanje. Službovao je u crkvi sv. Šime i sv. Marije te također bio kanonikom kaptola zadarske katedrale. Bio je i "mansionarius" u katedrali. Ubirao je desetine u župi Blato i raspolagao većim bogatstvom. Vrijedno bi bilo tragati i dalje za podatcima o, bez sumnje, vrijednom svećeniku Andriji Marijiću, sinovcu Jurja Zubine, svećenika "hrvatske knjige".

Ključne riječi: *don Andrija Marijić, glagoljaši, Zadar, XV. st.*

O Jurju Zubini, svećeniku glagoljašu – kako se sam naziva 1437. godine u oporuci, svećenik "hrvacke knjige" – napisao sam opširniji članak.¹ Naveo sam dio službenih dokumenata u kojima se spominje Juraj Zubina, svećenik *de littera sclava* – glagoljaš. U velikom broju dokumenata koji spominju Jurja označen je izrazom glagoljaš – *de littera sclava, de lingua sclavonica*. Međutim, jedan ne baš zanemariv dio dokumenata za nj ne upotrebljava takvo oslovljavanje, nego ga samo naziva *presbiter* – svećenik. I kad iz drugih izvora ne bismo znali da je glagoljaš, po dokumentima koji ga ne identificiraju sa *de littera sclava*, ne bismo bili sigurni je li on glagoljaš. Tako smatram da će biti i u slučaju dosta svećenika za koje dokumenti uopće ne navode termin glagoljaš pa to otežava pisanje o glagoljašima u srednjem vijeku i onima u prvim stoljećima novoga vijeka. Dosta se rijetko termin *de littera sclava* upotrebljava i u dokumentima XVI. stoljeća. Za svećenika Andriju Marijića nisam niti jedanput zapazio da ga označavaju kao svećenika glagoljaša. Smatram, međutim, da je poznavao glagoljicu i da se je u liturgiji služio staroslavenskim jezikom.

Možda se radi nepravda i glagoljašima i latinašima kada ih tako dijelimo, a oni,

¹ Petar RUNJE, Don Juraj Zubina, svećenik hrvatske knjige (o. 1400.–1480.), *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, Zadar, 2003., str. 21–38.

koliko je poznato, nisu bili netrpeljivi. Nisu se ni mogli dijeliti jer je bilo svećenika, možda i najveći dio njih, koji su poznavali i latinski i hrvatski, a nisu smatrali potrebnim isticati poznavanje jednoga ili drugoga. Važno je ono opće kulturno ozračje u kojem su odgojeni i koje su stjecali. Dobiva se dojam da je dobar dio glagoljaša, za koje se izričito veli da su *de littera sclava*, poznavao i latinski te se njime služio. Na temelju čega možemo reći da su fra Stjepan Belić, Juraj Zubina, ili bilo koji od onih koji su spominjani kao glagoljaši, samo i jedino glagoljaši, tj. da nisu poznavali latinski i s njime se služili? Za Zubinu se nikada ne veli da je latinaš, a znao je latinski. Ni za Belića se nikada ne veli da je latinaš, a znao je latinski. Znamo da su svećenici glagoljaši bili imenovani javnim bilježnicima, sigurno ne na temelju poznavanja samo hrvatskoga i staroslavenskoga jezika, nego stoga što su poznavali i služili se i latinskim i hrvatskim jezikom.

Smatram da je Andrija Marijić, sinovac Jurja Zubine, također bio glagoljaš premda se za njega u dokumentima ne upotrebljava termin *de littera sclava* odnosno glagoljaš.

U prilog tom mišljenju imam nekoliko indikacija. U prvom redu, on je sinovac popa Jurja Zubine, glagoljaša. Neko vrijeme služi u crkvi sv. Marije Svećeničke, u kojoj su službovali brojni svećenici glagoljaši. Kao sinovac, naslijedio je mnogo toga od strica, pa i staroslavenske knjige.

Oporuka svećenika Andrije Marijića od 5. svibnja 1490. g.

Kao što sam koristio oporuku popa Jurja Zubine kao temeljni dokument koji mi je bio izvorom podataka, čini mi se isto tako vrijednom oporuka svećenika Andrije Marijića, što ju je sastavio 5. svibnja 1490. godine u Zadru.²

Iz oporuke doznajemo da je službom u crkvi sv. Stošije, kao *mansionarius* u katedrali. Za izvršitelje imenuje svećenike Šimuna Maričića, zadarskoga kanonika, i Bernardina Račića, svećenika, a želi da ga pokopaju u katedrali. Ostavlja dva zlatna dukata za obnovu baptisterija sv. Ivana u katedrali sv. Stošije, kako bi se molili za njega i za njegova pokojnoga strica Jurja Zubinu. Zatim za svoga pokojnoga strica naručuje jednu grgurevsku sv. misu te da svećenik Bernardin pođe na hodočašće. Određuje da se u kući u kojoj stanuje nakon njegove smrti nastani isti svećenik Bernardin Račić te da na račun toga stana govori dvije svete mise na oltaru sv. Ivana u krstionici i na oltaru sv. Marije Magdalene u zadarskoj katedrali za njega i njegova pokojna strica Jurja Zubinu, svećenika. Iza Bernardinove smrti neka se u toj kući nastani Franjo, sin Helene pokojnoga kožara Milivoja, stanovnik Zadra, uz uvjet da postane svećenik, a kuća neka zatim ide od svećenika do svećenika. Andrija je imao nećaka, nećakinju i sinovkinju i svakome ponešto ostavlja. Osim što rečenom nećaku Franji, uz spomenuti uvjet, ostavlja kuću, ponešto ostavlja Anastaziji, kćerki pokojne mu sestre Drage, te sinovkinji Mariji, kćerki Ivana Marijića, brata Andrijina. U oporuci

² DAZd, SZN, Franciscus Minutius, sv. II, svešč. 1, op. br. 77, 5. V. 1490.

još određuje neka svećenik, koji bude stanovao u toj kući gdje je on sada, godišnje daje 20 solda za pokoj duše strica Jurja Zubine.³

Svećenik Andrija Marijić nije iza toga dugo živio. Oporuka je pred knezom otvorena dana 22. listopada 1503., a on je vjerojatno umro 21. listopada 1503. godine, kako je drugom rukom pribilježeno na oporuci.

Andrija je imao duboko poštovanje prema svojem stricu, svećeniku Jurju Zubini, koji mu je namro mnogo materijalnih dobara, te mu je ostao zahvalan i rado ga se sjećao ne samo u oporuci.

Prezime svećenika Andrije – Marijić (i Pavlović) Radoslavića

U više dokumenata svećenik se Andrija preziva i oslovljava Marijić. Zanimljivo je da se nekada i za svećenika Jurja Zubinu upotrebljava prezime Marijić. Tako u oporuci od 5. svibnja 1445. Miren Grauranić, stanovnik Zadra, među ostalima imenuje izvršiteljem svoje oporuke i svećenika “Jurja Marijića rečenoga Zubina, svojega ispovjednika”.⁴ Nadimak Zubina za Jurja najčešće se upotrebljavao kao najosobniji naziv. Za njegova sinovca Andriju “Marijić” je redovito, pravo prezime. Juraj je imao brata Radoslava i Andrija je sin Radoslavov. U nekim dokumentima spominje se svećenik Juraj Zubina i njegov brat Radoslav. Dana 6. veljače 1448. svećenik Krešul Zločud i svećenik Šimun Roženić – “nedilnik”, kako bi rekao glagoljaš, to jest sedmičar⁵ – u svetoj Mariji Svećeničkoj daju na obradu crkvene zemlje u Bokanjcu u svoje ime i u ime drugih svećenika dotične crkve sv. Marije svećeniku Jurju i Radoslavu, njegovu bratu, te Šimunu i Ivanu, stanovnicima Bokanjca.⁶

Andrija je sin Radoslava Pavlovića. Naime, Pavao je bio otac svećenika Jurja Zubine i Radoslava, te se ovaj zato oslovljava Radoslav Pavlović. To doznajemo iz javnoga spisa od 20. studenoga 1456. godine, kada mornar Juraj Pribilović iz Šibenika, stanovnik Zadra, prima dotu od svoje žene Drage. Draga je kćerka Radoslavova i sinovkinja Jurja Zubine. Svećenik Juraj Zubina “et Radoslavo Paflovvich eius frater” daju u ime dote Jurju Pribiloviću 200 malih novaca, a Juraj obeća da će to vjerno čuvati kao dotu po običaju vremena.⁷ Tako doznajemo da je Draga kćerka Radoslavova, tj.

³ DAZd, SZN, Franciscus Minutius, sv. II, svešč. 1, op. br. 77, 5. V. 1490.; “Insuper voluit dictus testator quod quicumque sacerdos stabit in dicta domo; quod sit obligatus et dare debeat singulo anno soldos viginti parvorum pro anima sua et qu. patruui sui presbiteri Georgii Zubine...”

⁴ “Georgio Marijich dictus Zubina, confessorem suum...” DAZd, SZN, Simon Damiani, sv. VII, svešč. 1, fol. 3, 14. VI. 1445.

⁵ *Septimanarius* je svećenik koji drži kor ili neku službu tijekom jednog tjedna. Glagoljaši su to nazivali “nedilnik”, a danas bismo rekli sedmičar ili slično.

⁶ DAZd, SZN, Nicolaus Lupovich, sv. I, svešč. 2, 6. II. 1448.

⁷ DAZd, SZN, Nicolaus Benedicti, sv. I, svešč. 17, 20. XI. 1456.; “... et Radoslavo Paflovvich eius fratre... Georgio promisit et se obligavit dictis presbitero Georgio et Radoslavo stipulantibus nomine dicte Drage eiusque heredum et succesorum fideliter ac diligenter manutenere et conservare tamquam rem dotalem...”

sestra Andrijina. Godine 1490., kada svećenik Andrija piše oporuku, Draga više nije među živima.

Kad je Andrija postao svećenik? Za sada možemo tek reći da je Andrija svećenik 1465. godine, a vjerojatno i dosta ranije. Svećenik Juraj Zubina 4. travnja 1465. prodaje tri gonjaja zemlje Jurju Stojkoviću, zadarskom građaninu i trgovcu. Ugovor o prodaji zemlje pisao je Martin Mladošić, javni bilježnik i zadarski kanonik, u kući svećenika Jurja Zubine, a u prisutnosti svećenika Andrije, njegova sinovca.⁸ Možda je svećenik Andrija i stanovao sa svojim stricem u gradu Zadru.

Ponekad se i za svećenika Jurja rečenoga Zubina upotrijebilo prezime Marijić. Tako 22. listopada 1473. godine gospodin Nikola Nassis daje svoje zemlje na obradu svećeniku Jurju “*Marijich dicto Zubina*”, a zemlje se nalaze u Ozrinju.⁹ Bilo bi vrijedno doznati zašto se i na njega primjenjuje prezime Marijić. On je nekada i Pavlović i Dabismanić, ali je Zubina uglavnom nadimak koji je specifičan baš za njega.

Svećenik Andrija Marijić postao je član kaptola zadarske katedrale. U srpnju 1478. okupljeni članovi kaptola zadarske crkve daju 100 libara na raspolaganje svećeniku Marku Frankoviću kako bi otišao u Veneciju tražiti oslobađanje od desetina zbog navale Morlaka i Turaka.¹⁰ Godinu dana kasnije, dana 18. veljače 1479. na sastanku beneficijara zadarske crkve nalazi se i naš Andrija.¹¹

Don Juraj Zubina bio je beneficijar stolne crkve do 1480. godine i neposredno nakon njegove smrti, dana 16. srpnja, uveden je drugi nadarbenik u posjed beneficija u katedrali.¹² Par dana kasnije svećenik Bartol Uglješa, župnik crkve sv. Petra Starog, na Malom trgu uvodi u stvarni posjed klerika Grgu Dumonića nakon smrti svećenika Jurja Zubine. Spis i javni čin uvođenja napravljen je u crkvi sv. Petra uz prisutnost svećenika Andrije Marijića, sedmičara u crkvi sv. Stjepana, te drugih svećenika.¹³ Tako doznajemo da je svećenik Andrija Marijić imao beneficij u katedrali i da službuje u crkvi sv. Stjepana.

⁸ DAZd, SZN, Martin Melladosich, sv. I, svešč. 2, 4. IV. 1465.; “*Actum Jadre in domo prefati presbiteri Georgii presentibus ven. viro presbitero Andree nepote suprascripti presbiteri Georgii et Simone q. Marci mercatore Jadre testibus...*”

⁹ DAZd, SZN, Simon Damiani, sv. VI, svešč. 7, fol. 4, 22. X. 1473.

¹⁰ DAZd, SZN, Johannes de Salodio, sv. II, svešč. 2, fol. 3, 20. VII. 1478.

¹¹ DAZd, SZN, Johannes de Salodio, sv. II, svešč. 2, fol. 4, 18. II. 1479.

¹² DAZd, SZN, Johannes de Salodio, sv. IV, svešč. 5, fol. 1, 17. VII. 1480.; “*Pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentiae papa quarti anno nono. Cum certa mansionaria in ecclesia vacaverit atque de presenti vacet per decessum q. venerabilis viri presbiteri Georgii Xubina illius ultimi possessoris dum vivet in humanis extra romanam curiam defuncti hac nocte hic Jadre et hoc mane ecclesiae sepulture traditi...*”

¹³ DAZd, SZN, Johannes de Salodio, sv. IV, svešč. 5, fol. 1, 20. VII. 1480.; “*... in realem actualem et corporalem possessionem mansionarie tunc vacantis per obitum q. domini presbiteri Georgium Xubina... Actum Jadre in prefate ecclesiae Jadrensis presentis venerabilis viri domino presbitero Simone Psinich canonico, presbitero Andrea Marijich septimanario in ecclesia Sti Stephani Beranardino Raticich clerico et sacrista dicte ecclesiae maioris ac Bonifacio de Ubertis clerico venetiarum testibus et aliis...*”

Time kao da možemo potvrditi ono što je Ante Marija Strgačić već davno pokazao – činjenicu da su članovi zadarskog kaptola mogli biti glagoljaši. Andrija je, naime, neko vrijeme, kao što vidjesmo, bio član kaptola.

Poslovan čovjek

Vidjeli smo da je Juraj Zubina, svećenik glagoljaš, bio neobično aktivan i poslovan čovjek; u isto vrijeme bio je i duhovni čovjek i ispovjednik, rado prihvaćan od vjernika. Po svemu sudeći, slično je bilo i s njegovim sinovcem Andrijom Marijićem.

Godine 1482. svećenik Andrija Marijić prodaje jedan gonjaj maslina u Kalima Bartolu de Rado, trgovcu i stanovniku Zadra.¹⁴ Godinu dana kasnije, dana 17. ožujka 1483. prodaje za 24 zlatna dukata kuću u gradu Zadru, pokraj crkve sv. Luke, Mihovilu Jakovljevu iz Šibenika, stanovniku Zadra.¹⁵

Andrija je dobro stojeći svećenik, koji u ime dote svoje nećakinje Franice 14. rujna 1484. godine daje njenom mužu Marku, kovaču, 364 libre, a ovaj mu obeća da će to čuvati i predati njenim nasljednicima. Andrija je to isplatio u stvarima i u gotovu novcu.¹⁶

Godine 1487. vodi se parnica između Jurja Cokulića i njegove žene Katarine s jedne te Andrije Marijića, svećenika “mansionarija” crkve sv. Stošije, kao nasljednika dobara pokojnoga svećenika glagoljaša Jurja Zubine, njegova strica, s druge strane. Spor se vodi zbog kuće pokraj crkve sv. Ilije, koju je pred više od dvadeset godina kupio Juraj Zubina, a pokraj nje poslije je nešto nadogradio Andrija Marijić, te je to njegovo vlasništvo. Andrija na račun supružnika Cokulić kao neku nadoknadu daje 22 libre, te time prestaje svaka potražnja Cokulića, kao i njihovih nasljednika u svezi s tom kućom. Novac je dan pred javnim bilježnikom i svjedocima.¹⁷

Svećenik Andrija pok. Radoslava Marijić, građanin i stanovnik Zadra, dana 1. ožujka 1490. prodaje Vukiću pokojnoga Jurja Bošnjaka iz Dikla svoje zemlje u području Cerodola.¹⁸ Tom je prigodom u uredu javnog bilježnika Andrija nazočan kao “mansionarius ecclesie metropolitans Jadrensis” te pred svjedocima 26. travnja 1497. izjavljuje da je primio 30 zlatnih dukata od svećenika Šimuna Sajkovića za lozu i masline što mu ih je prodao.¹⁹

¹⁴ DAZd, SZN, Franciscus Minutius, sv. I, svešč. 2, fol. 1, 20. III. 1481/82/.

¹⁵ DAZd, SZN, Franciscus Minutius, sv. I, svešč. 2, fol. 2, 17. III. 1482/83/.

¹⁶ DAZd, SZN, Franciscus Minutius, sv. I, svešč. 1, 14. IX. 1484.

¹⁷ DAZd, SZN, Johannes de Calcina, sv. VII, svešč. 12, 14. IV. 1487.

¹⁸ DAZd, SZN, Johannes de Calcina, sv. VII, svešč. 13, fol. 3, 1. III. 1489/90/.

¹⁹ DAZd, SZN, Matheus Sonszonius, sv. I, svešč. 1, 28. XI. 1499.

Andrija Marijić skuplja desetinu u selu Blato

Otprije znamo da je već pred stotinu godina djedov brat Petar, svećenik, ubirao desetinu u selu Blato. U nekim selima skupljao je desetinu i pop Juraj Zubina.²⁰ Desetina je svakako bila unosna onima koji su je zakupili od biskupa ili od kaptola ili pak od pojedinih beneficijata. Zakupnik bi isplatio dogovorenu svotu vlasniku, a drugi bi dio zadržao za sebe te imao nekada i veći dobitak. Dana 29. travnja 1494. zadarski beneficijat Andrija Marijić u katedrali s drugim zakupnicima desetina moli oprostnje od desetine jer je u strahovitom nevremenu, koje je zahvatilo zadarsko područje pred sedam dana, tj. 22. travnja, nanesena strahovita šteta na svim vrstama usjeva, pa puk više nema od čega ni sam preživjeti.²¹ Dana 25. ožujka 1499. svećenik “Andrea Xubina decimarius decime Blati” prisutan je u katedrali na sastanku s drugim zakupnicima desetina te se ondje dogovaraju koliko je koje mjesto obvezno godišnje dati kao crkvenu desetinu.²²

Andrija Marijić, svjedok

U javnim spisima svećenik Andrija Marijić, *mansionarius* crkve sv. Stošije, javlja se i kao svjedok prigodom pisanja oporuka vjernika i slično. Tako je 12. srpnja 1487. svjedok prigodom pisanja oporuke Franice, žene Jurja de Lode, stanovnice Zadra.²³ U procesu što ga u zadarskoj katedrali vodi časni muž gospodin Jerolim Perliza, “studente in jure civili clerico et canonico prebendato Jadrensis”, prisutan je 21. studenoga 1495. i svećenik Andrija Marijić.²⁴ Jeronim je bio prebendar u katedrali i kanonik, premda nije bio svećenik. Takvih je slučajeva u srednjem vijeku bilo dosta. Kanonikat se vezao više uz prebendu nego uz *cura animarum*. A beneficiji su dosta često bez obveza prema pastvi, tj. *sine cura animarum*, kako se rado napominje. Dobiti beneficij mogao je netko čak vezan uz izgovaranje svetih misa, a te sv. mise je beneficijat mogao dati izgovarati drugim svećenicima ili pak u samostanima, gdje je uvijek bilo više redovnika svećenika.

Andrija Marijić, osobni ispovjednik

Jedna od najodgovornijih službi svećenika je ispovijedanje. Vjernici su prema svojim željama uvijek tražili ispovjednika koji bi ih vodio u duhovnom životu. Tu

²⁰ P. RUNJE, Don Juraj Zubina, svećenik hrvatske knjige (o. 1400.–1480.), *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, Zadar, 2003., str. 21–38.

²¹ DAZd, SZN, Johannes Philippus Raymundus, sv. I, svešč. 1, fol. 1, 29. IV. 1494.; “In aliquibus locis ipse grandines et tempestates acceperint totum vinum et granum in aliquibus partem vini et partem grani et in aliquibus totum vinum et partem grani...”

²² DAZd, SZN, Antonius Barba, sv. II, 25. III. 1499.

²³ DAZd, SZN, Jerolim Vidulić, sv. I, svešč. 5, op. br. 16, 12. VII. 1487.

²⁴ DAZd, SZN, Johannes de Calcina, sv. IV, svešč. 4, fol. 2, 21. XI. 1495.

službu, vidjeli smo, obavljao je kroz više godina, biran od pojedinih vjernika, u mnogo slučajeva Andrijin pokojni stric Juraj Zubina. Svećeničku ispovjedničku službu s ljubavlju je u svojem svećeničkom životu vršio i Andrija Marijić. Dana 3. svibnja 1498. piše svoju oporuku Florija Lolić iz Petrčana, nastanjena u Zadru, a za njena izvršitelja imenuje svećenika Andriju Zubinu, svoga duhovnoga vođu. Ujedno Andriji ostavlja jednu grgurevsku sv. misu da ju rekne u crkvi sv. Silvestra.²⁵ Sv. Silvestar je bila poznata glagoljaška crkva, pa smatram da je u njoj svete mise staroslavenskim jezikom služio i pop Andrija, ne bez razloga ovdje nazvan Zubina, tj. Marijić, kako se najčešće oslovljava.

U oporuci postolara Petra pok. Andrije iz Zadra od 30. srpnja 1499. određuje se neka dvadeset svetih misa u crkvi sv. Mihovila u Zadru rekne svećenik Andrija Zubina.²⁶ Godine 1502. pak, na dan 16. ožujka, oporuku piše svećenik Bernardin Račić, *mansionarius* u crkvi sv. Šimuna, te za njena izvršitelja imenuje svećenika Andriju Marijića, kanonika u crkvi sv. Stošije.²⁷

Kraj života Andrije Marijića

Svećenik Andrija Marijić napisao je godine 1490. svoju oporuku. Nije mi poznato da je kasnije pisao neku drugu oporuku. Dana 30. listopada 1503. u jednom se kupoprodajnom ugovoru kuće u gradu Zadru spominje da se ta nalazi u području Sv. Jurja, a da s južne strane graniči s baštinom pok. svećenika Andrije Zubine.²⁸ To je vrijeme neposredno nakon smrti Andrije Marijića, a u kasnijim dokumentima o njemu više nema spomena.

²⁵ DAZd, SZN, Matheus Sonzonius, sv. IX, svešč. 9, op. 3. V. 1498.

²⁶ DAZd, SZN, Matheus Sonzonius, sv. IX, svešč. 9, op. br. 78, 30. VII. 1499.

²⁷ DAZd, SZN, Matheus Sonzonius, sv. IX, svešč. 9, op. 16. III. 1501/02/.

²⁸ DAZd, SZN, Antonius Barba, sv. II, 30. X. 1503.; “et de traversa hereditas qu. Presbiteri Andree Xubina”.

*Petar RUNJE: FATHER ANDRIJA MARIJIĆ –
THE NEPHEW OF THE PRIEST JURAJ ZUBINA*

Summary

On the basis of archival sources the author presents minute facts about the priest Andrija Marijić. Andrija's father was Radoslav the brother of the priest Juraj Zubina. Juraj Zubina, the Glagolitic priest's grandfather's brother Peter was also a priest. This is proof that already in the Middle Ages it was a common practice that within certain families some of the children were chosen to enter the clergy and become priests.

Andrija Marijić lived in the city of Zadar and served as priest in various churches. He was accepted as a good confessor. He had a solid grounding in material goods and on a number of occasions he showed special gratitude towards his uncle the late Juraj Zubina, the priest "of the Croatian book". Like his grand-grandfather's brother Peter and his uncle Juraj Zubina he made a solid income collecting tithes.